

ΕΘΙΜΑ ΒΛΑΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΚΕΤΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΕΝΝΑ

Γράφει
ο Γιάννης Τσιαμήτρος
εκπ/κός-χοροδιδάσκαλος

Προφορά συμβόλων : Θ =
αγγλικό άφωνο φωνήεν , S =
παχύ σίγμα

(εκτός από αυτά τα σύμβο-
λα, προτιμούμε την ελληνική

γραφή για τις βλάχικες λέξεις, απλά , γιατί απευθυ-
νόμαστε σε Έλληνες)

Τα έθιμά του τοκετού και της γέννας που θα περιγράψουμε αφορούν τους βλαχόφωνους Έλληνες με μόνιμη εγκατάσταση.

Η έγκυος γυναίκα(γκριάου μπλιάρι) φροντίζονταν καλά από κάθε άποψη, ιδιαίτερα από άποψη καθαριότητας. Δεν τη έβαζαν και ούτε την αφήναν να κάνει βαριές δουλειές. Όταν φαίνονταν καθαρά η εγκυμοσύνη, την επισκέπτονταν συγγενίσσες και γυναίκες της γειτονιάς, οι οποίες ήταν πάντα προσεκτικές και στις συζητήσεις(απέφευγαν να μιλάνε για κακές γέννες και για αποβολές).

Οι Βλάχοι ποτέ δεν ρωτούσαν να μάθουν την ημερομηνία που αναμένονταν η γέννηση. Κρατιόνταν μάλιστα με απόλυτη μυστικότητα η ημερομηνία γέννησης, από φόβο μην υποφέρει η έγκυος στη γέννα.

Μόλις εμφανίζονταν στη γυναίκα οι πρώτοι πόνοι, το έλεγε στην πεθερά της, η οποία και της απαντούσε : Γκίνε βίνιρι φιάτθ αμιά, κου αράουθ βίνερι, κου αράουθ σ'φούγκε, φιτΣιόρλου σθ νθ αντούκθ (Καλώς κοπιάσαν κόρη μου, σαν τη δροσουλά ήρθαν, σαν τη δροσιά να φύγουνε, το αγόρι να μας φέρουνε).

Αμέσως ειδοποιούνταν ,με μεγάλη προφύλαξη, η μαμή-πάντα πρακτική-και μόνο στην έσχατη ανάγκη καταφεύγανε στο γιατρό. Η μαμή φεύγοντας από το σπίτι της έπαιρνε απαραίτητα μαζί της το «χέρι της Παναγίας(μυνθ αλέ Στθ-Μαρίε). Ήταν ένα φυτό ξυλώδες, με μακριά κάθετη προς το έδαφος μονόκλωνη ρίζα και βλαστούς πολλούς και κοντούς, που έμοιαζε σαν χέρι και ήταν ολόκληρο περίπου 10 εκατοστά

Μόλις έμπαινε στο σπίτι της ετοιμόγεννης, χαιρετούσε και έλεγε: καλή λευτεριά(λιΣιουράρε μπουνθ σ'αβέμου). Μετά η μαμή έβαζε το «χέρι της Παναγίας» σε μια κούπα με νερό. Αν εκείνο άνοιγε αμέσως, προβλέπονταν γρήγορη και ανώδυνη γέννα, αν αργούσε να ανοίξει, θα αργούσε και η γυναίκα να γεννήσει... Τότε η μαμή άναβε μια λαμπάδα κρατημένη από την Ανάσταση για τέτοιες ώρες(τσέαρθ τσενούτθ ντι λα μπουνθ ζμπορ(κερί κρατημένο από τον καλό λόγο-Ανάσταση).

Μετά τη γέννηση του μωρού, τα κοντινά-συγγενικά παιδιά έτρεχαν να αναγγείλουν το γεγονός στους συγγενείς και φίλους όπου και έπαιρναν φιλοδώρηματα. Αν η γυναίκα γεννούσε για πρώτη φορά, η μαμή κοίταζε το «ύστερο» και μπορούσε να πει πόσα και τι παιδιά μπορούσε να κάνει αυτή η γυναίκα. Αυτό το έλεγε με βάση τα σημάδια που είχε το έντερο. Αυτά τα σημάδια μοιάζουν σαν αδένες, σαν τα γλυκάδια. Αν τα σημάδια ήταν μεγάλα και πλατιά σαν κουκιά, τότε θα γεννιόνταν κορίτσια, αν ήταν στρογγυλά και μικρά σαν κεράσια θα γεννιόνταν αγόρια!

Οι συγγενείς, οι φιλενάδες και οι γειτόνισσες έφερναν δώρα, κυρίως τηγανίτες και άλλα είδη γλυκών. Οι άντρες την πρώτη Κυριακή μετά τη γέννηση του μωρού έφερναν ως δώρο ένα νόμισμα(μιστάρι τρι φιτΣιόρλου τσε σαμιντέ = γενέσιο κέρασμα), γιαυτό πρέπει να είναι μεταλλικό και πολύτιμο(συνήθως από χρυσό).

Λένε, πως τρεις ημέρες μετά τη γέννηση έρχονται και πάνε οι Μοίρες(Ουρσίτιλε = αυτές που ορίζουν) στο δωμάτιο της λεχώνας. Η νύχτα αυτή λέγεται νουάπτεα ντι πουγουνίκου. Αυτές «μοιρώνουν» το μέλλον του βρέφους, δηλαδή προδιαγράφουν τα μέλλοντα να συμβούν στη ζωή του. Εκείνη τη νύχτα τοποθετούνται στο προσκέφαλο του μωρού μεταλλικά αντικείμενα, όπως ψαλίδι, ασημένια κέρματα αλλά και βιβλία, για να είναι δυνατό σαν σίδερο, πλούσιο σαν το ασήμι και έξυπνο και μορφωμένο σαν το

βιβλίο. Επίσης, το 3ο βράδυ μετά τη γέννα έκαναν τραπέζι για να καλοπιάσουν τις άορατες Μοίρες, γιατί αυτές αποφασίζουν για το μέλλον του παιδιού. Στο τραπέζι λέγονταν πολλές ιστορίες ανέκδοτα και παραμύθια για τις Μοίρες.

8 ημέρες μετά τη γέννηση, γίνονταν η βάπτισμα. Ο νουνός εκάλειτο με μεγάλη επισημότητα, έφερνε τα δώρα και μόνο αυτός ήξερε το όνομα του παιδιού. Η βάπτισμα γίνονταν την Κυριακή, ή στη εκκλησία, ή στο σπίτι. Όταν ο νουνός πρόφερε το όνομα του βαπτιζόμενου, παιδιά, που ήταν στον νάρθηκα της εκκλησίας, έτρεχαν να «δώσουν το όνομα» (σαντούκθ νούμα) στη μητέρα του, η οποία περίμενε στην εξώθυρα του σπιτιού της για το νέο και τους μοίραζε δώρα και μπαξίσι.

Ο νουνός, όταν έβγαινε από την εκκλησία, πετούσε τουλάχιστον τρεις φορές στο αέρα κέρματα για τα παιδιά και μετά, κρατώντας το μωρό στο παιδί, πήγαινε στο σπίτι και το παρέδιδε στη μητέρα του, η οποία έκανε τρεις μετάνοιες και φιλούσε το χέρι του. Στην συνέχεια ο νουνός και οι γονείς του νεοβάπτιστου παιδιού δέχονταν ευχές: Νούνε, σ'τσθ μπθενάτζθ νάουα νούμθ = Νουνέ, να σου ζήσει το νέο όνομα). Πθρίντσι, σβθ μπθενάτζθ νούμθ, Σι κου ούνθ φιάτθ = Γονείς, να σας ζήσει το όνομα και με μια κόρη).

Την ημέρα της βάπτισμας (τζούα ντι πιπιτζάρθ) γίνονταν γλέντι, όπου προσκαλούνταν όλοι οι συγγενείς. Ο νουνός σε καμιά περίπτωση δεν άλλαζε και αυτός στο τέλος στεφάνωνε τον, ή την βαφτισιμιά του(όταν ήταν σε ηλικία γάμου). Η λεχώνα έπρεπε να μείνει στο σπίτι 40 ημέρες, να προφυλάγεται, να τρώει καλά, για να θεωρείται καλή στο να «κατέβει το γάλα». Δεν την αφήναν ποτέ μόνη, συνοδεύονταν πάντα από κάποιον, έστω και παιδί. Αν ποτέ την αφήναν μόνη, τότε έβαζαν μια σκούπα(ουνθ μέτουρε) πίσω από την πόρτα, ή σε μια γωνιά στο δωμάτιο.

Το δωμάτιο θυμιαζότανε κάθε πρωί και βράδυ, οι πόρτες δεν ανοιγοκλείνανε μόλις βράδιαζε και όλο το βράδυ δεν δίνονταν κανένα αντικείμενο έξω από το σπίτι. Την νύχτα δεν αφήνανε απλωμένα ρούχα στην αυλή και ο παπάς, επί 40 ημέρες, διάβαζε ευχές και προσευχές και θυμιάτιζε κι αυτός να φύγουν τα «ακάθαρτα πνεύματα» = νεκουράτσιλι.

Όλες οι προηγούμενες προφυλάξεις γίνονταν για να μη «κοπεί το γάλα» και γιαυτό όλοι ρωτούσαν με ενδιαφέρον: κούμ'ου αβέτς λεχοάνα ; = πώς την έχετε την λεχώνα; Λεχοάνα άρι λάππι ; = η λεχώνα έχει γάλα ; Αν ποτέ κόβονταν το γάλα(κοντε κουρμέ λάππιλι) από «κακιά ώρα»(ουάρθ σλάμπθ), που μπορεί να ήτανε κρύωμα(αρκουάρι), τότε σταύρωναν το βυζί της λεχώνας με 3 αδράχτια(ν κρουτΣέμ τσθσα κου τρέι φούσε) και μετά, με τα 3 αδράχτια, χτυπούσανε τρεις φορές τον τόπο ή το στρώμα του κρεβατιού που γέννησε η λεχώνα, γιατί πίστευαν ότι έτσι και οι πόνοι θα φύγουν και το γάλα θα επανέλθει σίγουρα.

Στις 40 μέρες της λοχείας η λεχώνα με το βρέφος και την μαμή(μαία, μοάσια) πήγαιναν στην εκκλησία να πάρει την ευχή της, έτσι, μπορούσε να κάνει επισκέψεις, όμως πάντα έπρεπε να επιστρέψει σπίτι της πριν τη δύση του ηλίου. Στις επισκέψεις που έκανε, όλοι τη υποδέχονταν με χαρά και με όλων των λογίων τα καλούδια(κεράσματα). Πρώτος έπαιρνε το παιδί, αυτός που ήταν ο πιο ηλικιωμένος του σπιτιού και το πήγαινε στο τζάκι(βάτθρ). Εκεί, του «κτυπούσε» απαλά το κεφαλάκι στην «φούσκα» του τζακιού, στον(μπουχαρέ). Έδιναν επίσης στο μωρό χρήματα και μια σακούλα ζάχαρη. Αν το μωρό ήταν αγόρι του έβαζαν μια τουλούπα μαλλί άσπρο κάτω από το πηγούνι και του εύχονταν να γίνει σαν το μακροημερεύσαντα παππού του και αν ήταν κορίτσι, έβαζαν αντί άσπρο μαλλί, μαύρο μαλλί, ευχόμενοι να μείνει πάντα αγέραστη!!!

(πηγή : Γεώργιος Πλατάρης-Τζίμας Μεσοβίτης, ερευνητής, ζωγράφος- Τις βλάχικες λέξεις τις μεταφέραμε όπως περίπου τις λέμε, εδώ στη Βέροια, με τη βοήθεια του 90χρονου Τσιαμήτρου Κώστα από το Ξηρολίβαδο και του 60χρονου Τάκη Μπέκα από το Σέλι).